

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København

Sekretariat:
Aalborg Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Stigsborg Brygge 5
9400 Nørresundby
Tlf. 9931 2000
Fax 9931 2009
www.limfjordsraadet.dk
limfjordsraadet@aalborg.dk

Dato: 20. juni 2015

J. nr.:

Init.: niv

Høringssvar til forslag til De statslige vandområdeplaner for planperioden 2015-2021

Indhold

Høringsprocessen	3
Fællesskab om fakta	3
Styringsmodeller, proces og interessentinddragelse	3
Retningslinjer	5
Fjorden - Virkemidler	5
Vådområdeindsatsen og udtagning af lavbundsjarde	5
Stenrev	6
Behovet for flere virkemidler	6
Afklarede virkemidler – Eksempelvis kompensationsopdræt af muslinger	6
Virkemidler der ikke er færdigundersøgt – Eksempelvis konstruerede minivådområder med filtermatrice målrettet drænvand	7
Søer - Viden	7
Virkemidler anvendt til søindsatser	8
Fosforvådområder	8
Identificering af nye virkemidler til fosforindsatsen	8
Vandløb	8
Vandløbsindsatser	8
Overvågning af vandløb	8
Vandløb og vandindvinding	8
Miljøfremmede stoffer	9
Klimaforandringer og vandområder	9
Thyborøn Kanal	9

De statslige vandområdeplaner for planperioden 2015-2021 og udkast til bekendtgørelse om miljømål og bekendtgørelse om indsatsprogrammer er i seks måneders offentlig høring fra 22. december 2014 til 23. juni 2015.

Limfjordsrådet er et politisk samarbejde mellem 18 kommuner. I samarbejdet koordineres gennemførelsen af de kommunale vandplanindsatser i oplandet til Limfjorden. Limfjordsrådet har studeret ovennævnte forslag og har en række bemærkninger hertil.

Høringsprocessen

For at adressere det beregnede indsatsbehov, der er opgjort til ca. 7.800 tons kvælstof, igangsættes med forslag til vandområdeplanen en reduktion af tilførslen af kvælstof svarende til ca. 1.600 tons kvælstof. I forhold til de resterende tons igangsættes et tværministerielt udvalgsarbejde, der i 2015 skal beskæftige sig med udviklingen af de konkrete modeller for målrettet regulering, der kan bidrage til at reducere kvælstoftilførslen yderligere.

Limfjordsrådet er enig i, at der bør foretages en mere målrettet regulering. Det er dog uheldigt, at der igen ikke er mulighed for at kommentere et færdigt udkast til Vandområdeplan. Tæt på 4/5 af indsatsen er der ikke redegjort for. Limfjordsrådet mener, at det derfor er nødvendigt med en ny ½ års høring af vandområdeplanerne, når forslagene til ændringer som følge af det tværministerielle udvalgsarbejde bliver offentliggjort. Som nævnt under afsnittet "Styringsmodeller, proces og interessentinddragelse" bør interessenterne herunder kommuner og Vandoplandsstyregrupper / Limfjordsrådet inddrages tidligere.

Limfjordsrådet bemærker endvidere, at det er en ulempe med en plan for hele Jylland og Fyn, da teksten bliver af mere generel karakter, hvor man for eksempel skal helt om i bilagene for at finde opgørelser for hovedvandopland 1.2 Limfjorden.

Fællesskab om fakta

Regeringen har præsenteret fællesskab om fakta som en af de 5 vandveje. Limfjordsrådet er enig heri. Det er en forudsætning, at dem der bliver berørt, tror på dataene. Det betyder også, at:

- ***Overvågningen skal være så detaljeret, at den støtter op om den indsats, der skal gennemføres.***
- ***Få målinger og generelle modeller er ikke nok.***
- ***Der er behov for effektovervågning af de mange miljøforbedrende tiltag som gennemføres (på virkemiddelniveau).***
- ***Dialogen mellem Naturstyrelsen og det lokale niveau om en fælles forståelse af data og overvågning skal øges.***

Styringsmodeller, proces og interessentinddragelse

Tilblivelsen af 1. generations vandplanerne havde et tungt forløb og den endelige vedtagelse af planen var meget lang tid undervejs med et utal af klager, retssager m.v. Dette viser med tydelighed, at det er vigtigt

med et bredere folkeligt engagement og at dette initieres allerede i planlægningsfasen. Det nuværende set-up i 2. generations vandområdeplaner afspejler imidlertid ikke dette, idet det kun er vandløbsindsatsen (fysiske forhold) kommuner og vandråd ind til nu for alvor er blevet involveret i.

For bedre at sikre efterlevelsen af den 4. vandvej omhandlende "folkeligt engagement" bør den statslige planlægning for anden generations vandområdeplaner holdes på et meget overordnet niveau. Det bør således generelt overlades til det lokale led at identificere, hvilke virkemidler der konkret skal anvendes og hvor de skal placeres.

En sådan mål og rammestyrt af kommunerne er på mange måder positiv. Det er dog vigtigt, at Staten giver en bred palet af effektvurderede og godkendte virkemidler og en tilhørende økonomisk ramme at arbejde ud fra.

Hidtidige erfaringer har vist, at det er gået rigtig godt med en sådan model:

- *Kommunernes koordinering på oplandsniveau (Vandoplandsstyregrupper).*
- *Kommunernes planlægning af vandløbsindsatsen.*
- *Kommunernes borgerinddragelse i vandråd.*
- *Kommunernes implementering af indsats (vådområde- og vandløbsindsatser).*

De gode erfaringer bør bredes ud til at omfatte næringsstofindsatser mv. herunder målrettede virkemidler på tilsvarende måde.

Med de positive erfaringer omkring vandråd in mente kan vandrådene fremadrettet rådgive kommunerne om eksempelvis, hvilke næringsstofindsatser (ud fra et af Naturstyrelsen udmeldt bredt virkemiddelkatalog) der skal gennemføres og hvor i oplandet dette kan foregå for, at de statslige mål nås. Det er vigtigt, at indsatsen bidrager til, at man får en platform, hvor oplandsindsatser drøftes. Alle aktører skal føle et incitament til at få tænkt i oplandsindsatser.

Det bør fortsat primært være kommunalbestyrelserne, der udmønter indsatsprogrammerne. En videreførelse af vandrådene, der på rekordtid viste sig effektive, vil dog også her være relevant. Disse kan involveres i den praktiske udførelse af indsatsprogrammet herunder give gode råd til kommunerne og være med til at forankre indsatserne.

Lokale forhold bør således generelt inddrages i et friere valg af virkemidler med mulighed for at kombinere og optimere virkemidler. Synergier sikres med lokal inddragelse, hvor kommunerne har frihed til at sammentænke med klimatilpasningsplaner, spildevandsplaner, turistinteresser m.m. i oplandene.

Limfjordsrådet henstiller i øvrigt til, at den kommunale arbejdsbyrde og økonomien i forbindelse med vandplanindsatserne tilstræbes jævnt fordelt i planperioderne op til den endelige deadline for målopfyldelse i 2027. Med baggrund i det hidtidige forløb og udskydelse af indsats som følge af manglende data m.m. er der usikkerhed om, hvorvidt en stor del af indsatsen er ved at blive udskudt til tredje og sidste planperiode.

Retningslinjer

For at opfylde målsætningen for vandløb, søer og kystvande skitserede den statslige vandplan (1. generation) en indsats gennem retningslinjer også. Disse retningslinjer beskriver regulerende bestemmelser, der understøtter indsatsprogrammet og er bindende for myndighedernes planlægning og administration.

I det nye plankoncept med vandområdeplaner er planerne blevet til et kommunikationsværktøj, mens de bindende miljømål og indsatser i stedet er fastsat i bekendtgørelser. Som Limfjordsrådet har forstået Naturstyrelsen vil retningslinjerne fra vandplan 1 enten blive indarbejdet i bekendtgørelser eller blive indeholdt i en vejledning.

Retningslinjerne inkl. relevante bilag er vigtige at fastholde og det er Limfjordsrådets holdning, at disse allerede nu burde have været fuldt ud indarbejdet i forslag til Bekendtgørelser/vejledninger. Kommunerne og Limfjordsrådet forventer, at dette sker snarest og at Kommunerne samt Limfjordsrådet i den forbindelse bliver hørt / inddraget i arbejdet.

Limfjordsrådet forventer, at der gives hjemmel i planloven til at indarbejde "vejlednings"-retningslinjer i Kommuneplanen. Dette vil styrke retningslinjerne og falder naturligt i tråd med, at kommunerne allerede udarbejder kommuneplanretningslinjer for "anvendelsen af vandløb, søer og kystvande".

Fjorden - Virkemidler

Limfjordsrådet mener som udgangspunkt, at kvælstof og fosfor skal begrænses mest mulig ved kilderne.

Vådområdeindsatsen og udtagning af lavbundsjarde

Det fremgår af forslag til Vandområdeplanen, at der skal etableres vådområder med en kvælstofeffekt i vandmiljøet på ca. 305 tons i oplandet til Limfjorden.

Af forslag til vandområdeplanen fremgår det endvidere:

"I tillæg til vådområdeordningen indgår udtagning af lavbundsjarde, hvor lavbundsjarde mod kompensation udtages fra almindelig landbrugsdrift med henblik på bl.a. forøget biodiversitet og reduktion af tilførslen af kvælstof til kystvande".

Det er Limfjordsrådets opfattelse, at den kommunale vådområdeindsats har været et af de mest succesfulde virkemidler i 1. generations vandplaner. Ikke mindst som følge af den lokale forankring og engagementet blandt kommunerne og lodsejerne. Limfjordsrådet forudsætter derfor, at vådområdeindsatsen fortsætter som en kommunal vådområdeindsats i 2. generationsvandplanerne. Det bemærkes, at de mest omkostningseffektive projekter er igangsat med 1. generations vandplaner. Der skal derfor afsættes flere midler til indsatsen.

Limfjordsrådet er enig i at virkemidlet "udtagning af lavbundsjarde" indgår naturligt i sammenhæng med den kommunale vådområdeindsats og det bør være muligt at samtænke virkemidlet med denne. Som led i, at kommunen er myndighed for en række øvrige indsatser for reguleringen af det åbne land, er det jo netop

kommunerne, der naturligt har kompetencen til at løse disse opgaver i et nært samarbejde med lokale interessenter.

Der bør i vådområdeindsatsen løsnes op i forhold til krav om "naturlig hydrologi". I oplandet til Limfjorden er der store flade arealer, hvor dette krav gør det vanskeligt at gennemføre ellers oplagte vådområdeprojekter.

Stenrev

Der planlægges etableret et stenrev i et fjordområde, hvor revet kan indgå i et fuldskala 5-årigt projekt til dokumentation af stenrevs potentielle kvælstofeffekt og samtidig bidrage til opfyldelsen af Natura 2000-forpligtigelserne.

Indsatsen i Limfjordsoplandet er så stor, at alle virkemidler bør være i spil også stenrev, som jo er et virkemiddel, der ikke nødvendigvis har effekt i alle dele af landet. Der er nu gennemført et forprojekt vedr. genetablering af spredte stenrev i de centrale dele af Limfjorden. Limfjordsrådet har været tovholder i samarbejde med DCE, DHI m.fl. og projektet har været finansieret af Naturstyrelsen. Det har været et meget positivt samarbejde og resultatet peger entydigt på, at der bør etableres et fuldskala stenrevspilotprojekt i Løgstør Bredning.

Dette vil, som vi ser det, også give god synergi med Natura 2000 indsatsen og biodiversitetsforpligtelserne. Netop naturtypen stenrev har været kraftigt under pres i Limfjorden. Det er oplagt, at et hovedprojekt nu iværksættes i Løgstør Bredning, så vi kan komme videre med at udbygge erfaringerne på dette område. Med henblik på at fastholde den lokale forankring m.v. er det også oplagt, at Limfjordsrådet forsætter i rollen som tovholder i næste fase i projektet.

Behovet for flere virkemidler

En række virkemidler er tilsyneladende ikke taget i anvendelse i anden generations vandområdeplaner. Som nævnt er den foreslåede indsats i oplandet til Limfjorden så stor, at der skal være mange godkendte virkemidler i spil og en tilsvarende økonomisk ramme. Det er ikke nok, at der i "Bekendtgørelse om indsatsprogrammer" § 5 gives mulighed for, at kommunerne kan gennemføre andre foranstaltninger, når der ikke samtidig laves støtteordninger, der kan finansiere dem. Blandt mange virkemidler, der ikke er nævnt fremhæves 2 konkrete eksempler på henholdsvis et afklaret virkemiddel og et der er undervejs:

Afklarede virkemidler – Eksempelvis kompensationsopdræt af muslinger

Limfjordsrådet har med stor interesse fulgt og støttet forsøg i Skive Fjord til afklaring af virkemidlet "kompensationsopdræt af muslinger". Virkemidlet er nu afklaret og indgår i DCA's virkemiddelrapport¹. Det er ikke et virkemiddel, der kan anvendes alle steder, men i forhold til Limfjorden vil det kunne anvendes som et rigtig godt og meget omkostningseffektivt virkemiddel, der udover kvælstof også fjerner fosfor. Usikkerheden på de positive miljøeffekter m.v. af dette virkemiddel er "lille" i Skive Fjord og "middel" for øvrigt egnede fjordområder.

Det er for Limfjordsrådet vigtigt, at der tænkes i helheder og at tiltagene i vandområdeplanerne i videst muligt omfang bliver værdiskabende. Netop kompensationsopdrættede muslinger har et potentiale som

¹ Eriksen, J.; Nordemann Jensen, P.; Jacobsen, B.H. (DCA rapport nr. 053, december 2014): Virkemidler til realisering af 2. generations vandplaner og målrettet arealregulering

dyrefoder (eksempelvis økologisk kyllingefoder). Dette erhvervspotentiale skal afklares nærmere. DCA skriver i virkemiddelkataloget, at der hvis muslingerne kan afsættes til dyrefoder, måske vil kunne opnås "break-even", hvor virkemidlet i princippet vil betale sig selv. Hvorom alting er, så er miljøeffekten af dette omkostningseffektive virkemiddel beskrevet/afklaret, så det er i betragtning af erhvervspotentialet meget uforståeligt, at det ikke indgår i anden generations vandområdeplaner.

Et andet oplagt virkemiddel at tage i anvendelse er "Konstruerede minivådområder med overfladestrømning målrettet drænvand.

Virkemidler der ikke er færdigundersøgt – Eksempelvis konstruerede minivådområder med filtermatrice målrettet drænvand

Eksisterende resultater demonstrerer, at minivådområder med filtermatrice har et stort potentiale som virkemiddel til reduktion af næringsstoftransport via dræn. Resultaterne viser dog et behov for at udvikle og optimere minivådområder med filtermatrice i forhold til:

- *Håndtering af store hydrauliske belastninger*
- *Viden omkring filtermatricers levetid som funktion af belastning,*
- *Optimering af anlæg med henblik på at reducere methaneemission samt lugtgener.*

Limfjordsrådet mener, at eksperternes anbefalinger vedr. afklaring af lovende virkemidler skal følges straks, så vi får flest mulige virkemidler til rådighed hurtigt. Der skal sikres progression og udvikling på området, ved at der etableres et antal pilotprojekter, der i det konkrete tilfælde dækker en bred variation i hydraulisk belastning og med det formål at sikre vidensopbygning og optimering af virkemidlet i forhold til de nævnte udfordringer. Så snart vidensopbygningen er på plads og virkemidlet kan godkendes, skal det kunne tages i anvendelse. En sådan tilgang bør fremgå af vandplanen.

Limfjordsrådet vil gerne inddrages yderligere i dialog om valg og afklaring af virkemidler.

Søer - Viden

Limfjordsrådet bemærker, at det i forslag til vandområdeplanen er vurderet, at 322 ud af 595 søer i Vandområdedistrikt Jylland og Fyn ikke opfylder miljømålet i 2021. Mest anvendte begrundelse for tidsfristforlængelse er uforholdsmæssigt store omkostninger og manglende viden om påvirkning og indsats.

Limfjordsrådet har i forbindelse med tidligere høringer af vandplan 1 med flere bemærket, at Rådet ikke finder det sandsynliggjort, at den søovervågning, der gennemføres i overvågningsprogrammet er tilstrækkelig til at skaffe den nødvendige viden, som grundlag for fastlæggelse af indsatsbehov for målopfyldelse til 2. generations vandområdeplan. Dette har desværre vist sig at være rigtigt. En stor del af søindsatsen er således udskudt til 3. og sidste generations vandområdeplaner. Limfjordsrådet opfordrer til at søovervågningen opprioriteres både i forhold til antallet af overvågede søer, frekvensen af søovervågningen samt stofbalancen for søerne således, at der opbygges den nødvendige viden til implementering af den mest omkostningseffektive indsats for opfyldelse af søernes målsætning.

Virkemidler anvendt til søindsatser

Der er i planforslaget ikke lagt op til restaurering af søer i oplandet til Limfjorden. Tilførslen af fosfor til søerne skal her reduceres gennem nye fosforvådområder og fortsat opkøb af ældre dambrug, spildevandsindsats m.v. Det fremgår af forslaget, at der endnu ikke er taget beslutning om den konkrete placering af virkemidlerne fosfor-vådområder og opkøb af dambrug.

Fosforvådområder

Erfaringerne med fosforådale har været meget blandet. Der var i 1. generations vandplaner rigtig mange steder lagt op til etablering af fosforvådområder, hvor de fysiske forhold langt fra var til etablering af sådanne. Limfjordsrådet finder derfor, at det bør være lokalt i kommunerne og koordineret i Vandoplandsstyregrupperne, at der identificeres, hvilke oplande til belastede søer, fosforvådområderne mest hensigtsmæssigt skal/kan placeres i ud fra den overordnede ramme defineret af Naturstyrelsen.

Det bemærkes endvidere, at Naturstyrelsens pejlemærke for omkostningseffektivitet i fosforvådområder i første generations vandplaner var sat urealistisk lavt (2.842 kr. / kg P) – Der skal afsættes væsentlig flere penge til etablering af fosforvådområder.

Identificering af nye virkemidler til fosforindsatsen

Der afsættes midler til yderligere forskning i og dokumentation af nye virkemidler. Limfjordsrådet er enig i, at fosforindsatsen generelt er udfordret af en mangel på omkostningseffektive virkemidler og alternativer skal afklares. Det kunne være minivådområder og fosforfældningssøer i forbindelse med grøfter, hvor dette ikke medfører problemer i forhold til fiskevandring m.m. Kommunerne er gerne behjælpelige med at udarbejde forundersøgelser – også for alternative løsningsforslag.

Vandløb

Vandløbsindsatser

Limfjordsrådet finder det positivt, at det er kommunernes forslag til indsatser, der er lagt til grund for det endelige indsatsprogram (vandløb, fysisk påvirkning).

Overvågning af vandløb

Af vandrammedirektivet fremgår, at Naturstyrelsen etablerer et overvågningsnet for vandforekomster og fastsætter programmer for overvågning.

Limfjordsrådet finder det vigtigt, at overvågningen i vandløb foretages med basis i en repræsentativ udvælgelse af prøvetagningsstationer i de enkelte vandområder. Limfjordsrådet har konstateret, at der er ukendt tilstand i mange vandløb og at der specielt mangler rigtig mange data for kvalitetselementerne fisk og vandplanter. Disse data bør fremskaffes via en tilstrækkelig overvågning allerede nu, da der ellers vil være mangel på data i den næste vandområdeplan også.

Vandløb og vandindvinding

Rapporten "Vurdering af effekten af vandindvinding på vandløbs økologiske tilstand" er fremover tænkt brugt som grundlag for vurderingen af grundvandsindvindings påvirkning af vandløbs økologiske tilstand.

Rapporten ser godt nok ud til at inddrage alle de biologiske kvalitetselementer fra vandløb. I lyset af ovenstående mangel på data kan der dog være tvivl om, rapporten er et tilstrækkeligt redskab, der kan sikre en rationel sagsbehandling i kommunerne i forhold til at sikre god økologisk tilstand i vandløbene. I lyset af det store antal indvindingstilladelser, som skal behandles i den kommende periode, opfordrer Limfjordsrådet til at kvalitetssikre grundlaget for denne effektivvurdering af vandindvinding på vandløbs økologiske tilstande.

Der er endvidere behov for hurtigst muligt at udarbejde nationale retningslinjer for behandling af disse indvindingstilladelser. Kommunerne skal behandle alle udløbne indvindingstilladelser til grundvandsindvinding senest et år efter, at den første kommunale vandhandleplan er vedtaget. Udfordringen er, at en række af tilladelserne i henhold til lovgivningen umiddelbart har en løbetid på op til 30 år.

Miljøfremmede stoffer

Ligesom i 1. generations vandplaner er konklusionen for Miljøfremmede stoffer, at der mangler viden. Det fremgår af forslaget, at der foreligger overvågningsdata, der gør det muligt at vurdere den kemiske og økologiske tilstand for miljøfarlige forurenende stoffer på 156,8 km vandløb, 27 søer og 51 kystområder indenfor hele vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Limfjordsrådet har i tidligere høring af blandt andre vandplan 1 bemærket, at Rådet ikke finder det sandsynliggjort, at overvågningsprogrammet er tilstrækkelig til at skaffe den nødvendige viden, som grundlag for fastlæggelse af indsatsbehov for målopfyldelse til 2. generations vandområdeplan. Dette har desværre vist sig at være rigtigt. En stor del (~hele) indsatsen i forhold til miljøfremmede stoffer er således udskudt til 3. og sidste generations vandområdeplaner. Limfjordsrådet opfordrer til, at overvågningen også her opprioriteres så tilstanden bliver kendt.

Klimaforandringer og vandområder

Det fremgår af forslag til Vandområdeplan2015-2021, at der nu er udarbejdet en rapport, der for henholdsvis vandløb, søer og kystvande fremskriver, hvorledes vandrammedirektivets biologiske kvalitetselementer påvirkes af Klimaforandringerne. Rapporten fastslår, at klimaforandringerne allerede nu påvirker de økologiske kvalitetselementer, men der påvises ikke konkrete handlinger. En væsentlig konklusion er dog, at der samtidig er væsentlige "huller" i vidensgrundlaget, som skal udfyldes, inden det er muligt mere præcist at beskrive klimaforandringernes direkte virkning etc. Ifølge forslaget vil "Naturstyrelsen på den baggrund i løbet af planperioden 2015-2021 overveje, hvordan yderligere viden kan tilvejebringes frem mod næste planperiode".

Limfjordsrådet opfordrer Naturstyrelsen til ikke bare "at overveje", hvordan viden kan tilvejebringes, men sikre at denne viden tilvejebringes så klimaforandringer hurtigst muligt kan tænkes sammen med vandområdeplanerne.

Thyborøn Kanal

Limfjordsrådet minder om, at helhedstankegang er vigtig i opgaveløsningen. Miljøministeren har tidligere forsikret Limfjordsrådet om, at der vil blive fokuseret på at løse udfordringerne omkring Thyborøn Kanal og

Limfjordsrådet

den vestlige Limfjord i relation til klimaforandringerne på en måde, der samtidigt kan bidrage til god økologisk tilstand i Limfjorden.

Med venlig hilsen

Jens Lauritzen
Formand for Limfjordsrådet

Jens Chr. Golding
Næstformand for Limfjordsrådet

